

KUTSESTANDARD

Kliiniline psühholoog IV	05-04122008-08/3
Kliiniline psühholoog V	05-04122008-09/3
Kliiniline lapsepsühholoog IV	05-04122008-10/3
Kliiniline lapsepsühholoog V	05-04122008-11/3
Kliiniline psühholoog-psühhoterapeut IV	05-04122008-12/3
Kliiniline psühholoog-psühhoterapeut V	05-04122008-13/3
Kliiniline kohtu- ja korrektsioonipsühholoog IV	05-04122008-14/3
Kliiniline kohtu- ja korrektsioonipsühholoog V	05-04122008-15/3
Neuropsühholoog IV	05-04122008-16/3
Neuropsühholoog V	05-04122008-17/3

KLIINILINE PSÜHHOLOOG IV, V

TERVISHOIU JA SOTSIAALTÖÖ KUTSENÕUKOGU

EESSÕNA

Eesti kutsekvalifikatsiooni süsteemis määratletakse kutsekvalifikatsiooni nõudeid viiel tasemel. I tase on madalaim ja V tase kõrgeim (vt lisa A – Kutsekvalifikatsiooni süsteemi terminid). Kõik kutsed ei eelda kutsekvalifikatsiooni tasemete fikseerimist I kuni V tasemeni. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Käesolev kutsestandard sisaldab asjaomaste institutsioonide vahel kokkulepitud nõudeid kliinilise psühholoogi IV ja V kutsekvalifikatsioonile.

Kutsestandardi kavandi koostas Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu moodustatud psühholoogia töörühm koosseisus:

Anu Aluoja	Tartu Ülikooli Psühhiaatrikliinik
Tiina Kompus	Eesti Psühholoogide Liit
Maie Kreegipuu	Tartu Ülikool
Reet Montonen	SA TÜK Psühhiaatrikliinik
Liina Vahter	Lääne-Tallinna Keskhaigla Närvihaiguste osakond
Anneli Kolk	Ludvig Puusepa nimeline Neuroloogide ja Neurokirurgide Selts

Ajavahemikus 25 jaanuar – 10 veebruar 2006 a viidi läbi kutsestandardi kavandi tutvustamine, millesse kaasati ettevõtete ning koolitajate esindajad Eesti erinevatest piirkondadest.

Kutsestandardi lõppredaktsiooni koostamisel on töörühm arvestanud arvamusküsitlusel tehtud ettepanekuid ja märkusi.

Kutsestandardi koostamisel on arvestatud Euroopa Psühholoogiaassotsiatsioonide Föderatsiooni (EFPA) koolitusstandardit - Euroopsühholoogidiplomit ja EFPA ülevaadet Euroopa Liidu liikmesmaades psühholoogidele seadusega kehtestatud nõuetest.

Käesolev kutsestandard on koostatud uustöötlusena.

Käesoleva kutsestandardi jõustumisel kaotab kehtivuse 15. märtsil 2006. a Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu otsusega nr.24 kinnitatud kliiniline psühholoog IV, V kutsestandard.

Käesolev kliiniline psühholoog IV, V kutsestandard on kinnitatud 04. detsembril 2008. a Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu otsusega nr. 36.

Kutsestandardis sisalduvad kutsekvalifikatsioonid on kantud kutseregistrisse.

1 KASUTUSALA

Kutsestandardite kasutusala on järgmine:

- 1) töötajate kvalifikatsiooninõuete määramine
- 2) õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamine
- 3) eksaminõuete väljatöötamine, kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja hindamine
- 4) aluse andmine rahvusvaheliste kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide võrdlemiseks.

2 KUTSESTANDARDIGA SEONDUVAD STATISTILISED KOODID

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori¹ järgi kuulub psühholoogia tervishoiu ja sotsiaaltöö valdkonda, kood 8514.

Ametite Klassifikaatoris² kuulub psühholoog 2. pearühma “Tippspetsialistid”, kood 2445.

3 KUTSENIMETUS JA KUTSEKVALIFIKATSIOONI TASE

Eesti keeles: Kliiniline psühholoog IV, V

Kvalifikatsioonid spetsialiseerumisel:

- Kliiniline lapsepsühholoog IV, V
- Kliiniline psühholoog-psühhoterapeut IV, V
- Kliiniline kohtu- ja korrektsioonipsühholoog IV, V
- Neuropsühholoog IV, V

Inglise keeles: Clinical Psychologist IV, V

Specialities:

- Clinical Child Psychologist IV, V
- Clinical Psychologist- Psychotherapist IV, V
- Clinical Forensic Psychologist IV, V
- Neuropsychologist IV, V

Saksa keeles: Klinische Psychologe/Psychologin IV, V

Spezialisierung:

- Klinische Kinderpsychologe/psychologin IV, V
- Klinische Psychologe-Psychotherapeut IV, V
- Klinische Gerichtspsychologe/psychologin IV, V
- Neuropsychologe IV, V

Vene keeles: Медицинский психолог IV, V

Профессии при специализации:

- Медицинский детский психолог IV, V
- Медицинский психолог-психотерапевт IV, V
- Медицинский судебный психолог IV, V
- Невропсихолог IV, V

---

¹ Statistical classification of economics activities in the European Community (NACE) eestistatud versioon

² International Standard Classification of Occupations (ISCO-88) eestistatud versioon

4 KUTSEKIRJELDUS

Kliinilise psühholoogi töö on suunatud psüühilise distressi, psüühika- ja käitumishäirete, vaegurluse ja riskikäitumise hindamisele, leevendamisele, ravimisele ja ennetamisele. Tema põhilised tööülesanded on: inimese isiksuseomaduste, psüühiliste protsesside ja probleemide hindamine ja mõõtmine kehaliste ja psüühiliste haiguste ning inimese psühhosotsiaalse funktsioneerimise raskendatuse puhul; psüühika- ja käitumishäirete psühholoogiline diagnostika; psühhoteraapia; nõustamine; konsulteerimine; õpetamine ja nooremate kolleegide töö juhendamine; osalemine tervisepoliitika planeerimises ja programmide hindamises; psüühiliste häirete ja tervise uurimine; eksperthinnangute andmine kliinilise psühholoogia valdkonda kuuluvates õiguslikes-, sõjaväekõlbulikkuse jms. küsimustes.

Kliinilise psühholoogi töö esitab kõrgendatud nõudeid tema eetilistele põhimõtetele ja isikuomadustele. Kohustuslik on konfidentsiaalsuse tagamine. Töö häiretega või haavatavas olukorras inimestega nõuab kliiniliselt psühholoogilt empaatiat, sõbralikkust, siirust, suhtlemisostkust, oskust ennast valitseda ja frustratsioonitaluvust. Kuna kliinilise psühholoogi töö seisneb tööhüpoteeside püstitamises ja kontrollimises ning oma kutseoskuste ja teadmiste rakendamises iga inimese või grupi puhul vastavalt tema eripärale, nõuab töö temalt loovust, iseseisva mõtlemise oskust ja paindlikkust.

Kliinilised psühholoogid töötavad tervishoiuteenuse osutaja juures, sotsiaal- ja haridusasutustes ning erapraksises.

Kliiniline psühholoog võib erioskuste-teadmiste omandamisel (vt p 5.3) spetsialiseeruda psühhoteraapia, kohtu- ja korrektsioonipsühholoogia, lapsepsühholoogia või neuropsühholoogia erialadele.

Spetsialiseerumine kliinilises psühhoteraapias nõuab teadmisi ja oskusi kontrollitud efektiivsusega teraapiametoodikatest, mis põhinevad teaduslikel teooriatel.

Spetsialiseerumine kliinilises kohtu- ja korrektsioonipsühholoogias nõuab õigussüsteemi vajadustest tulenevaid oskusi õigusrikkuva käitumise hindamiseks, korrigeerimiseks ja preventsooniks.

Spetsialiseerumine kliinilises lapsepsühholoogias nõuab lapse psüühika iseärasuste ja psüühikahäirete tundmist, oskust töötada last ümbritsevate inimeste ja asutustega.

Spetsialiseerumine neuropsühholoogias nõuab neuroanatomia- ja füsioloogia kõrgtasemel tundmist ning oskusi neuropsühholoogilise diagnostika ja rehabilitatsiooni alal.

Kliinilise psühholoogi IV kutsekvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on erialase magistriõppe läbimine koos kutseaasta programmiga või erialase magistriõppe läbimine ja vähemalt 3-aastane erialane töökogemus.

Kliinilise psühholoogi V kutsekvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on erialase magistriõppe läbimine koos kutseaasta programmiga, erialane täiendkoolitus (20 AP) ja erialane töökogemus vähemalt 10 aastat ning erialaste publikatsioonide, sh vähemalt 1 artikli avaldamine rahvusvahelise levikuga eelretsenseeritavates erialajakirjades.

Täpsemad kliinilise psühholoogi kutsekvalifikatsioonide taotlemise tingimused esitatakse kliinilise psühholoogi kutsekvalifikatsioonide tõendamise ja omistamise korras.

5 KUTSEOSKUSNÕUDED (vt lisa B)

5.1 Üldoskused ja -teadmised

- 5.1.1 Majanduse alused
- 5.1.2 Juhtimise alused
- 5.1.3 Õigusaktid – algtase
  - 1) kutsealast tegevust puudutavad Eesti Vabariigi õigusaktid
  - 2) rahvusvahelised õigusaktid
  - 3) tööõigus
- 5.1.4 Töökeskkonna ohutus – algtase
  - 1) tööohutus
  - 2) töötervishoid
  - 3) töö hügieen
  - 4) esmaabi
- 5.1.5 Asjaajamine ja dokumenditöö – algtase
- 5.1.6 Keeleoskus (vt lisa C)
  - 1) eesti keel – C2
  - 2) üks võõrkeel – B2
  - 3) teine võõrkeel – B1
- 5.1.7 Arvuti kasutamine – moodulid AO1 – AO4, AO7 (vt lisa D)
- 5.1.8 Humanitaarteadused – algtase
  - 1) filosoofia
  - 2) sotsioloogia
  - 3) antropoloogia

5.2 Põhioskused ja –teadmised

- 5.2.1 Psühholoogia põhivaldkonnad – kõrgtase, v.a. punktid 7) ja 11)
  - 1) üldpsühholoogia
  - 2) kognitiivne psühholoogia
  - 3) diferentsiaalpsühholoogia
  - 4) arengupsühholoogia
  - 5) sotsiaalpsühholoogia
  - 6) isiksusepsühholoogia
  - 7) töö- ja organisatsioonipsühholoogia – kesktase
  - 8) kliiniline psühholoogia
  - 9) psühhopatoloogia
  - 10) tervisepsühholoogia
  - 11) koolipsühholoogia – kesktase
- 5.2.2 Psüühika bioloogilised alused – kesktase
  - 1) neuroanatomia ja –füsioloogia
  - 2) psühhofarmakoloogia
  - 3) neuropsühholoogia
  - 4) neurokeemia
  - 5) geneetika
- 5.2.3 Psühholoogia ajalugu – kõrgtase
  - 1) psühholoogia teooriad
  - 2) rakendusvaldkonnad

- 5.2.4 Kutse-eetika – kõrgtase
  - 5.2.5 Tervishoid
    - 1) psühhiaatria – kesktase
    - 2) üldmeditsiin – algtase
    - 3) tervishoiukorraldus – algtase
  - 5.2.6 Psühholoogia meetodid ja tehnikad – IV kesktase; V kõrgtase
    - 1) andmekogumise ja hindamise teooriad
    - 2) psühholoogiliste mõõtvahendite konstrueerimine ja rakendamine
    - 3) eksperimentaalne uurimine
    - 4) uurimuste läbiviimine ja tulemuste interpreteerimine
    - 5) uurimistulemuste üldistamine ja rakendamine
  - 5.2.7 Psühholoogiliste uuringute ja hindamiste läbiviimine - kõrgtase
    - 1) intervjuerimine
    - 2) süstemaatiline vaatlus
    - 3) psühhomeetriline testimine
  - 5.2.8 Psühholoogiline diagnoosimine – kõrgtase
    - 1) intellektuaalse taseme, kognitiivsete, emotsionaalsete, sotsiaalsete ja käitumuslike aspektide hindamine
    - 2) funktsionaalse diagnoosi püstitamine
    - 3) psüühiliste häirete diagnoosimine
    - 4) prognostiliste hinnangute andmine
  - 5.2.9 Suhtlemisoskused – kõrgtase
    - 1) kontakti loomine ja reguleerimine
    - 2) kuulamine ja küsitlemine
    - 3) motiveerimine
  - 5.2.10 Psühholoogilised sekkumised – kõrgtase
    - 1) toetava psühhoteraapia meetodid
    - 2) psühholoogiline nõustamine
  - 5.2.11 Koostööoskused – IV kesktase; V kõrgtase
    - 1) ravivõrgustiku loomine
    - 2) meeskonnas ja võrgustikus töötamine
    - 3) kompetentsuse piiridest väljuvate juhtumite edasisuunamine
  - 5.2.12 Õpetamisoskus – IV nõue puudub; V kesktase
- 5.3 Erioskused ja –teadmised**
- 5.3.1 Kliiniline psühholoog-psühhoteraapeut – kõrgtase
    - 1) psüühikahäirete ja ravi aluseks olevad teooriad ja mehhanismid
    - 2) teraapiakoolkonna ravimeetodid
    - 3) ravi hindamise meetodid
  - 5.3.2 Kliiniline kohtu- ja korrektsioonipsühholoog – kõrgtase
    - 1) eksperdi- ja spetsialistiarvamuste andmine – kõrgtase
    - 2) korrigeerivate sekkumiste kavandamine ja läbiviimine – kõrgtase
  - 5.3.3 Kliiniline lapsepsühholoog – kõrgtase
    - 1) lapseea arengupsühholoogia, lapseea psüühikahäirete ja nende ravi aluseks olevad teooriad ja mehhanismid
    - 2) lapsele kohased hindamismeetodid
    - 3) lapsele kohased sekkumismeetodid
  - 5.3.4. Neuropsühholoog – kõrgtase
    - 1) neuroanatomia ja –füsioloogia
    - 2) neuropsühholoogiline diagnostika ja rehabilitatsioon

5.4 Lisaoskused ja -teadmised

- 5.4.1 Esinemisoskus
- 5.4.2 Töö grupiga
  - 1) grupitöö juhtimine
  - 2) grupitreeningute läbiviimine
- 5.4.3 Arvuti kasutamine – AO5, AO6

5.5 Isikuomadused ja võimed

- 1) empaatilisus
- 2) sõbralikkus ja sallivus
- 3) frustratsioonitaluvus
- 4) kõlbelisus
- 5) kohusetundlikkus
- 6) loovus ja iseseisvus
- 7) kontseptualiseerimisvõime

6 KEHTIVUSAEG

Kutsestandard kehtib kuni 31.12.2011. Vastavalt vajadusele võib standardit muuta enne standardi kehtivusaja lõppu.

KUTSEKVALIFIKATSIOONI SÜSTEEMI TERMINID

Kutsestandard – dokument, mis määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmiste, oskuste, vilumuste, kogemuste, väärtushinnangute ja isikuomaduste.

Kutsekvalifikatsioon – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel. Kutsekvalifikatsioonisüsteemis on viis taset, kusjuures I tase on madalaim ja V tase kõrgeim.

I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealased oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste ning vilumuste ja kogemuste omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest.

KUTSEOSKUSNÕUDED

Üldoskused ja -teadmised – tegevusvaldkondi läbivad nõuded üldistele oskustele ja teadmistele.

Põhioskused ja -teadmised – kutsealal tegutsemiseks vajalikud nõuded oskustele ja teadmistele.

Erioscused ja -teadmised – nõuded oskustele ja teadmistele, mis on seotud spetsialiseerumisega.

Lisaoskused ja -teadmised – soovituslikud oskused ja teadmised, mis toetavad ja laiendavad kutseoskusi või seonduvad lisakvalifikatsiooniga.

Isikuomadused ja võimed – nõuded kutsealal töötamiseks eeldatavatele isiku- ja isiksuslikele omadustele ja füüsilistele võimetele.

KONKREETSETE TEADMISTE JA OSKUSTE TASEMETE KIRJELDUSED

Algtase – mõistete, faktide ja põhimõtete teadmine; põhiliste töövõtete valdamine.

Kesktaase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlus, seoste loomine; mitmekesiste töövõtete valdamine.

Kõrgtase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate töövõtete valdamine.

KEELTE OSKUSTASEMETE KIRJELDUSED
Lisa C

	A1	A2	B1	B2	C1	C2	
MÕISTMINE	Saan aru tuttavatest sõnadest ja fraasidest, mis puudutavad mind, minu perekonda ja minu vahetut ümbrust, kui inimesed räägivad aeglaselt ja selgelt.	Saan aru fraasidest ja sageli kasutatavatest sõnadest, mis on vahetult seotud mulle oluliste valdkondadega (näiteks info minu ja mu perekonna kohta, sisseostude tegemine, kodukoht, töö). Saan aru lühikeste, lihtsate ja selgelt välja-hääldatud ütluste põhisisust.	Saan aru põhilisest infost selges tavakõnes tuttavatel teemal: töö, kool, vaba aeg jne. Saan aru aeglaselt ja selgelt edastatud raadio- või teleasaadete põhisisust, kui need käsitlevad päevateemasid või mulle huvitavaid teemasid.	Saan aru pikematest kõnedest ja ettekannetest ning tuttava teema puhul isegi nende keerukamatest nüanssidest. Saan aru enamiku teleuudiste, publitsistikasaadete ja filmide sisust.	Saan aru pikemast tekstist isegi siis, kui see pole selgelt liigendatud ja seosed on esitatud kas kaudselt või vihjamisi. Saan suurema vaevata aru teleprogrammide ja filmidest.	Saan vaevata aru igasugusest kõnest, olenemata sellest, kus seda esitatakse. Saan aru ka kiirkõnest, kui mulle antakse pisut aega hääldusviisiga harjumiseks.	KUULAMINE
	Saan aru tuttavatest nimedest, sõnadest ja väga lihtsatest lausetest näiteks siltidel, plakatitel või kataloogides.	Saan aru väga lühikestest lihtsatest tekstidest. Oskan leida eeldatavat spetsiifilist informatsiooni lihtsatest igapäevatekstidest (näiteks reklaamid, tööpakkumised, prospektid, menüüd, sõiduplaanid), samuti saan aru lühikestest lihtsatest isiklikest kirjades.	Saan aru tekstidest, mis koosnevad sagedamini esinevatest või minu tööga seotud sõnadest. Saan aru sündmuste, mõtete ja soovide kirjeldusest isiklikes kirjades.	Saan aru aktuaalsetel teemadel kirjutatud artiklitest, kus autorid väljendavad mingeid kindlaid seisukohti või vaatenurki. Saan aru tänapäevasest proosast.	Saan aru pikkadest ja keerulistest tekstidest, nii olustikulistest kui ka kirjanduslikest, tajudes nende stiilist eripära. Saan aru erialastest artiklitest ja pikematest tehnilistest juhenditest isegi siis, kui need vahetult ei puuduta minu eriala.	Saan vaevata aru kõigist kirjaliku teksti liikidest, sealhulgas abstraktsetest, struktuurilt ja/või keeleliselt keerulistest tekstidest, näiteks käsiraamatutest, erialastest artiklitest ja ilukirjandusest.	LUGEMINE
RÄÄKIMINE	Oskan lihtsal viisil suhelda tingimisel, et vestluspartner aeglaselt räägib, vajadusel öeldud kordab või ümber sõnastab ning mind vestlemisel aitab. Oskan küsida lihtsaid küsimusi ja neile vastata.	Saan hakkama igapäevastes suhtlusolukordades, mis nõuavad otsest ja lihtsat infovahetust tuttavatel teemadel. Oskan kaasa rääkida, ehkki ma ei oska veel ise vestlust juhtida.	Saan enamasti keelega hakkama maal, kus see on kasutusel. Oskan ettevalmistuseta vestelda tuttavalt, huvitaval või olulisel teemal: pere, hobiaid, töö, reisimine ja päevasündmused.	Oskan vestelda piisavalt spontaanselt ja ladusalt, nii et suhtlemine keelt emakeelena kõnelevate inimestega on täiesti võimalik. Saan aktiivselt osaleda aruteludes tuttavatel teemal, oskan oma seisukohti väljendada ja põhjendada.	Oskan end mõistetavaks teha ladusalt ja spontaanselt, väljendeid eriti otsimata. Oskan kasutada keelt paindlikult ja tulemuslikult nii ühiskondlikel kui ka tööalastel eesmärkidel. Oskan avaldada mõtteid ja arvamusi ning vestluses teemat arendada.	Saan vaevata osaleda igas vestluses ja diskussioonis ning oskan idioome ja kõnekeelseid väljendeid. Oskan täpselt edasi anda tähendusvarjundeid. Vajadusel oskan lausungi ümber sõnastada, nii et vestluses osalejad seda teemalt märkavad.	SUULINE SUHTLUS
	Oskan kasutada lihtsaid fraase ja lauseid kirjeldamiseks kohta, kus elan, ja inimesi, keda tunnen.	Oskan kasutada mitmeid fraase ja lauseid, et kirjeldada oma perekonda ja teisi inimesi, elutingimusi, hariduslikku tagapõhja, praegust või eelmist tööd.	Oskan lihtsate seostatud lausetega kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja kavatsusi. Oskan lühidalt põhjendada ning selgitada oma seisukohti ja plaane. Oskan edasi anda jutu, raamatu ja filmi sisu ning kirjeldada oma muljeid.	Oskan selgelt ja üksikasjalikult käsitleda ainet laias teemaderingis, mis puudutab minu huvialasid. Oskan selgitada oma seisukohti aktuaalsetel teemadel, tuues välja erinevate arvamuste poolt- ja vastuargumendid.	Oskan keerulisi teemasid täpselt ja üksikasjalikult kirjeldada, välja tuua alateemad ja olulisemad punktid ning teha kokkuvõtet.	Oskan esitada selge ja ladusa, kontekstile vastavas stiilis kirjelduse või põhjenduse, millel on loogiline ülesehitus, mis aitab kuulajal märgata ja meelde jätta kõige olulisemat.	SUULINE ESITUS
KIRJUTAMINE	Oskan kirjutada lühikest ja lihtsat teadet (näiteks postkaarti puhkuse-tervitustega) ning täita formulare (näiteks hotelli registreerimislehte, kus küsitakse isikuandmeid: nime, aadressi, rahvus/kodakondsust).	Oskan teha märkmeid ja koostada väga lihtsat isiklikku kirja, näiteks kellegi tänamiseks.	Oskan koostada lihtsat seostatud teksti tuttavalt või mulle huvi pakkuvatel teemal. Oskan kirjutada isiklikku kirja, milles kirjeldan oma kogemusi ja muljeid.	Oskan kirjutada selgeid ja detailseid tekste mulle huvi pakkuvatel teemaderingis. Oskan kirjutada esseed, aruannet või referaati, edastamaks infot ning kommenteerides ja põhjendades oma seisukohti. Oskan kirjutada kirju, milles tõstan esile kogemuste ja sündmuste mulle olulisi aspekte.	Oskan ennast väljendada selges, hästi liigendatud tekstis, avaldades oma arvamust vajaliku põhjalikkusega. Oskan kirjutada kirja, esseed või aruannet keerukal teemal ja esile tõsta olulisemat. Oskan lugejast lähtuvalt kohandada oma stiili.	Oskan kirjutada ladusalt ja selgelt vajalikus stiilis. Oskan koostada keerulisi kirju, aruandeid või artikleid, esitada ainet loogiliselt liigendatuna nii, et lugeja suudab eristada olulist. Oskan koostada erialaseid ja ilukirjanduslikke sisukokkuvõtteid, annotatsioone ning retsensioone.	KIRJUTAMINE

Tabel. Euroopa Nõukogu keeleoskustasemete süsteem: enesehindamise skaala

ARVUTI KASUTAMISE OSKUS

Arvutikasutaja oskustunnistus – AO (ECDL/ICDL – The European Computer Driving Licence/The International Computer Driving Licence) tõendab selle omaja praktilisi põhioskusi laiatarbe tarkvara kasutamisel. (AO tunnistuse omamine ei ole kutsekvalifikatsiooni taotlemisel kohustuslik.)

7 moodulit:

AO1 – Infotehnoloogia põhimõisted ja infoühiskond

AO2 – Arvuti kasutamine ja failihaldus

AO3 – Tekstitöötlus

AO4 – Tabelitöötlus

AO5 – Andmebaasid

AO6 – Esitlus

AO7 – Informatsioon ja kommunikatsioon

AO1 INFOTEHNOLOOGIA PÕHIMÕISTED JA INFOÜHISKOND

1. Põhimõisted
2. Riistvara
3. Mälu
4. Tarkvara
5. Arvutivõrgud
6. Arvutid igapäevaelus
7. Infotehnoloogia ja ühiskond
8. Turvalisus, õiguskaitse ja seadusandlus
9. Infotehnoloogia ja Eesti

AO2 ARVUTI KASUTAMINE JA FAILIHALDUS

1. Elementaarioskused
2. Töölaud
3. Failihaldus
4. Failide lihtne redigeerimine
5. Prindihaldus

AO3 TEKSTITÖÖTLUS

1. Alustamine
2. Põhioperatsioonid
3. Kujundamine (vormindamine)
4. Dokumendi viimistlemine
5. Printimine
6. Muud oskused

AO4 TABELITÖÖTLUS

1. Elementaarioskused
2. Põhioperatsioonid
3. Valemid ja funktsioonid
4. Kujundamine (vormindamine)
5. Diagrammid ja objektid
6. Printimine

AO5 ANDMEBAASID

1. Alustamine
2. Andmebaasi loomine
3. Vormi kasutamine
4. Informatsiooni otsimine
5. Aruanded

AO6 ESITLUS

1. Elementaarskused
2. Põhitegevused
3. Vormindamine
4. Graafika ja diagrammid
5. Printimine ja levitamine
6. Slaidiseansi efektid
7. Slaidiseansi vaatamine

AO7 INFORMATSIOON JA KOMMUNIKATSIOON

1. Veebi kasutamise elementaarskused
2. Veebis navigeerimine
3. Otsing veebis
4. Järjehoidjad (bookmarks)
5. Elektronposti kasutamise elementaarskused
6. Kirjavahetus
7. Adresseerimine
8. Postkasti haldamine
9. Listid ja uudisgrupid